

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

ZADIL'S'KA Halyna Mykolayivna – Ph.D. (Philology), Associate Professor of Comparative Pedagogics and Methodology of Foreign Languages Teaching Department, Drohobych Ivan Franko State Pedagogical University.

Circle of scientific interests: cognitive-communicative approach in teaching English for university students of linguistic departments.

Стаття надійшла до редакції 23.01.2020 р.

УДК 378 (410)

DOI: 10.36550/2415-7988-2020-1-188-80-83

ІВАНОВА Вікторія Вікторівна –

кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти

Мукачівського державного університету

ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-3954-9407>

e-mail: vika-ivanova@ukr.net

ПЕРІОДИЗАЦІЯ ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ У СПОЛУЧЕНОМУ КОРОЛІВСТВІ ВЕЛИКОЇ БРИТАНІЇ ТА ПІВНІЧНОЇ ІРЛАНДІЇ

Постановка та обґрунтування актуальності проблеми. Особливості становлення і розвитку підготовки педагогів дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії пов'язані з її адміністративним устроєм, який характеризується поділом на чотири адміністративно-політичні частини – Англія, Уельс, Шотландія, Північна Ірландія, які утворюють Об'єднане королівство [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості професійної підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти знайшли відображення у працях вітчизняних та зарубіжних учених (Л. Артемової, А. Богуш, С. Попиченко, С. Русової, Б. Уотс (B. Watts) та ін.).

Проте, дошкільна професійна освіта не набула широкого розмаху як предмет порівняльно-педагогічних досліджень. Можемо називати лише такі дисертаційні дослідження: О. Прокопчук «Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти у Великій Британії» (2016 р.); М. Олійник «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в країнах Східної Європи» (2015 р.); А. Саргсян «Реформування системи вищої освіти Великої Британії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття» (2009 р.); Н. Мельник «Теоретичні і методичні засади професійної підготовки дошкільних педагогів у країнах Західної Європи» (2017 р.).

Мета статті – розглянути періодизацію підготовки фахівців дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії і проаналізувати етапи, періоди й особливості розвитку дошкільної системи освіти.

Виклад основного матеріалу

дослідження. Розглянемо, як періодизація дошкільної освіти представлена іншими науковцями. Дослідниця А. Саргсян у дисертаційній роботі «Реформування системи вищої освіти Великої Британії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття» історію розвитку вищої освіти Великої Британії умовно поділила на 3 етапи:

– період ХІІ – ХІХ стст. – виникнення так званих «кам'яних університетів (наприклад, Кембріджа та Оксфорда), які за організаційною структурою відносяться до колегіальних університетів (collegiate universities), основу яких складають коледжі;

– період виникнення так званих «червоно-цегляних» університетів (наприклад, Лондонський, Манчестерський, Бірмінгемський та ін.), виникнення яких пов'язано з індустріальною революцією, організовані на базі факультетів (ХІХ – поч. ХХ ст.);

– період виникнення так званих «скляних» університетів (наприклад, Ноттінгемський, Сассекський та ін.), які виникли після другої світової війни і орієнтовані на швидкий розвиток нових технологій [3, с. 15–16, 180–181].

Дослідниця М. Олійник в монографії «Підготовка майбутніх фахівців дошкільної освіти в країнах Східної Європи» в історії становлення і розвитку дошкільної освіти виокремила 4 періоди:

– період відкриття перших закладів для підготовки фахівців дошкільної освіти (1860–1920 рр.). Першими закладами для підготовки дівчат до роботи з дошкільнятами були педагогічні волонтерські коледжі (пізніше – коледжі денного навчання, які створювалися при університетах) [4, с. 29–30];

– період становлення професійної освіти в міжвоєнний та воєнний час (1920–1945 рр.), коли ставилось питання про підготовку фахівців дошкільної освіти (кожен дитячий садок повинен мати хоча би одного вчителя-фахівця).

– розвиток професійно-педагогічної освіти в період індустріального суспільства (1945–1990 рр.). У результаті прийняття закону «Про освіту» (1944 р.) відбулися зміни: розширення дошкільної освіти, в університетах створювалися педагогічні інститути (Area Training Organisations (ATOs), де фахівці дошкільної освіти отримували статус кваліфікованого вчителя та проходили навчання на курсах підвищення кваліфікації, термін навчання змінився від 1 до 2 років (пізніше – до 3 років) і введено курси бакалавра педагогічних наук та окреслена необхідність неперервної педагогічної освіти фахівців-дошкільників (започатковано різноманітні курси) – піднімається престиж учителя, удосконалюється професійна підготовка, розгортається післядипломна педагогічна освіта дошкільного фахівця упродовж життя.

– розвиток професійно-педагогічної освіти в умовах європейської інтеграції (1990–2010 рр.). Упродовж цього періоду у Великій Британії склалася така структура закладів підготовки фахівців дошкільної освіти: чотирирічні інститути і коледжі вищої освіти (Institutes and Colleges of High Education); однорічні інститути педагогіки при університетах (Institutes of Education of Universities); дворічні факультети педагогіки при політехнічних інститутах (Polytechnic Departments of Education); програма підготовки бакалаврів (GTP – Graduate Teaching Programme); програма підготовки дипломованих фахівців (RTP – Registered Teaching Programme) [2, с. 184].

Слід зазначити, що О. Прокопчук в дисертаційному дослідженні «Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти у Великій Британії» періодизацію, представлену М. Олійник, розглянула більш детально [4, с. 29–51].

Як зазначають С. Мочерний та О. Устенко, в історії розвитку науки і техніки визначено три періоди:

– перший почався до появи машинного виробництва, він ґрунтувався на ручній праці. В його умовах існували первісний, рабовласницький, феодальний і частина капіталістичного ладу. Процес зближення наукового і технічного процесу почався у

XVI – XVIII століть, коли відбувалась зміна технологічного способу виробництва;

– другий період ґрунтувався на машинній праці, коли у період XVIII–середини XIX століть (промислової революції) була створена робоча машина, що сприяло розвитку робочої сили, виникла потреба у кваліфікованих, із зростаючим загальноосвітнім рівнем робітників, із прогресом у їхньому розвитку; в цей період у виробництві були задіяні вітер, пара, електроенергія – сили природи;

– третій період – кінець XIX століття, коли взаємозв'язок наукового і технічного прогресу стає більш тісним і у середині 50-х років XX століття розгортається НТР, її перший етап як процес значного зближення науки, техніки і виробництва. У середині 70-х років XX ст. почався новий етап розвитку НТР – інформаційної революції [5, с. 63–69].

На нашу думку, при вивченні змісту дошкільного навчання і виховання у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії на сучасному етапі необхідно звертатись до його зародження, до його витоків, коли закладались теоретичні основи формування змісту, визначались принципи його відбору, мета, а також – звертатися до його розвитку впродовж двох попередніх століть (кінця XVIII – кінця XX століть), які еволюціонували разом з розвитком типів дошкільних закладів під впливом політичних, та психолого-педагогічних факторів, які стимулювалися соціо-економічними процесами та індустріалізацією, які відбувалися в країні [6].

Використовуючи праці вітчизняних і зарубіжних дослідників і відповідно, до зазначених періодів розвитку, ми створили умовну узагальнену схему еволюції розвитку дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, визначили етапи, періоди та особливості розвитку дошкільної системи освіти.

Відповідно до цієї схеми, нами виділено 8 етапів розвитку дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії. Подамо більш детальну характеристику кожного з визначених етапів у ретроспективному аспекті у політичному, соціальному, культурному контекстах суспільства, адже освіта перебуває під впливом усіх трансформацій, які її характеризують її розвиток [7, с. 7].

Узагальнюючи характеристику періодизації підготовки майбутніх учителів дошкільної освіти відмічаємо прогресивний розвиток дошкільної освіти у Сполученому

Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.

Зокрема, в період XVIII – поч. XIX ст. відбувалося зародження дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії: відкривалися моніторіальні та дитячі школи з метою захисту дітей 2–7 років від негативного впливу вулиці, забезпечення знаннями для вступу на роботу у віці 8–9 років. Вчені, педагоги були в пошуках форм, методів навчання дошкільників. Використовувалися переважно формалізовані методи. Інститут Р. Оуена мав прогресуючий вплив на розвиток дітей.

У період середини XIX – кінця XIX століть відбувалося становлення дошкільної освіти: відкривалися дитячі садки. Діти віком від 5 до 7 років навчалися в дитячих школах, від 2–3 до 5 років – у ясельних закладах. Розпочалась систематична підготовка вихователів у дворічних педагогічних коледжах, які пізніше були перейменовані у коледжі денного навчання. Педагоги створювали програми. Визначалися недоліки в роботі дітей: формалізовані заняття, велика наповнюваність класів, недостатня кількість кваліфікованих учителів, відсутність концептуальних підходів до вдосконалення змісту, методів навчання.

На початку XX століття відкриваються безкоштовні дитячі садки, центри для дошкільнят, ясельні школи; розробляється концепція «Ясельні школи». Коледжі денного навчання реорганізуються в педагогічні факультети університетів, до навчальних планів яких вводяться групи предметів: загальноосвітні, педагогічні, практичні.

Воєнні роки (1939–1945 рр.) дали поштовх для розвитку дошкільної освіти через попит на роботу силу жінок.

Після Другої світової війни вважалося, що згідно із законом «Про освіту» (1944 р.), освіта в дитячих садках стане універсальною, але впродовж 50–60-х років відбувалося зниження її державного забезпечення. У 70-ті роки діяла урядова «Програма допомоги місту»: виділялися кошти для створення додаткових місць для малят, розроблялися програми умовного і математичного розвитку, але фінансовий фактор гальмував удосконалення теоретико-методичної бази дошкільних установ, що компенсувалося зусиллями передових учених, благодійників.

На етапі підготовки фахівців дошкільної освіти в період правління уряду консерваторів на основі виданих законів

відбувалося: підвищення рівня професійної підготовки вчителя дошкільної освіти, зміна програм, набування освіти на університетському рівні з вимогою обов'язкового здобуття бакалаврського освітнього рівня.

У період правління уряду лейбористів відбувається інтенсивний розвиток підготовки вчителів-дошкільників, створюються умови для поліпшення їхньої професійної підготовки, для її вдосконалення упродовж життя.

У період розвитку сучасної дошкільної освіти підвищені вимоги до кваліфікації педагогічних кадрів. У результаті проведених реформ відбулися зміни професійного навчання з процесу на результат, що, на нашу думку, необхідно запозичити і ввести в навчальний процес при реформуванні професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні.

Отже, на сучасному етапі міністерство освіти розробило різні програми для дошкільної освіти, яка триває упродовж двох років (з трирічного віку). Деякі дошкільні заклади вносять до програми свої зміни. Під час навчання в дитячому навчально-виховному закладі дитина має досягти основи освітнього процесу, дізнатися побудову світу, навчитися творчого мислення, вчитися спілкуватися, підготуватися до школи. На цьому етапі підвищені вимоги до кваліфікації педагогічних кадрів у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії; у 2016 р. видано закон «Про опіку над дітьми», запроваджено премію для учнів раннього віку, розроблено стратегію департаменту освіти 2015–2020 рр., що сприяє отриманню якісної ранньої освіти та підготовці дітей до школи.

Висновки та перспективи подальших розвідок напрямку. Подано періодизацію підготовки фахівців дошкільної освіти, з'ясовано особливості становлення і розвитку підготовки педагогів дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії, що пов'язані з її адміністративним устроєм, який характеризується поділом на чотири адміністративно-політичні частини – Англія, Уельс, Шотландія, Північна Ірландія, які утворюють Об'єднане королівство.

Розглянуто, як періодизація дошкільної освіти представлена іншими науковцями.

Створено умовну узагальнену схему еволюції розвитку дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та

Північної Ірландії використовуючи праці вітчизняних і зарубіжних дослідників.

Еволюцію розвитку дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії представлено в таблиці, у якій визначаємо етапи, періоди та особливості розвитку дошкільної системи освіти.

Доведено, що у результаті проведених реформ у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії відбулися зміни професійного навчання з процесу на результат, що, на нашу думку, необхідно запозичити і ввести в навчальний процес при реформуванні професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні.

Перспективи подальших розвідок напряму полягають у вивченні, виокремленні та обґрунтуванні прогресивних ідей розвитку дошкільної освіти Сполученого Королівства Великої Британії та Північної Ірландії, що необхідно запозичити і ввести в навчальний процес при реформуванні професійної підготовки фахівців дошкільної освіти в Україні.

СПИСОК ДЖЕРЕЛ

1. Geography of Great Britain [Electronic resource]: Learn Information about the United Kingdom URL: <http://geography.about.com/od/unitedkingdommaps/a/united-kingdom-geography-overview.htm>.
2. Олійник М. І. Регулювання процесу підготовки майбутніх фахівців дошкільної освіти у країнах Східної Європи (на основі аналізу нормативних документів). *Молодий вчений*. 2015. № 10(2). С. 147–152.
3. Саргсян А. Л. Реформування системи вищої освіти Великобританії в кінці ХХ – на початку ХХІ століття: дис... канд. пед. наук: 13.00.01. Луганськ, 2009. 216 с.
4. Прокопчук, О. І. Професійна підготовка фахівців дошкільної освіти у Великій Британії: дис. на здоб. наук. ступ. канд. пед. наук: 13.00.04 – теорія та методика професійної освіти. Кіровоград, 2016. 215 с.
5. Основи економічної теорії : навч. посібник / С. В. Мочерний, О. А. Устенко. 2 вид., доп. К. : Видавничий центр «Академія», 2006. 502 с.
6. Ретроспективы развития содержания дошкольного образования Англии в исторический период URL: <http://tourism-london.ru/spavochnik-povelikobritanii/doshkolnoe-obrazovanie-v-anglii/956-retrospektivy-razvitiya-soderzhaniya-doshkolnogo-obrazovaniya-anglii-v-istoricheskiy-period.html>
7. Порівняльна педагогіка: здобутки двохсотлітнього розвитку та сучасні проблеми /

О. Локишина. Порівняльно-педагогічні студії. 2010. № 3–4. С. 6–15

REFERENCES

1. Neohrafiya Velykobrytaniyi [Elektronnyy resurs]: Diznaytesya informatsiyu pro URL-adresu Velykobrytaniyi. [Geography of Great Britain [Electronic resource] : Learn Information about the United Kingdom URL].
2. Oliynyk, M. I. (2015). *Rehulyuvannya protsesu pidhotovky maybutnikh fakhivtsiv doshkil'noyi osvity u krayinakh Shkhidnoyi Yevropy (na osnovi analizu normatyvnykh dokumentiv)*. [Regulation of the process of preparation of future specialists of preschool education in the countries of Eastern Europe (based on the analysis of normative documents)].
3. Sarhsyan, A. L. (2009). *Reformuvannya systemy vyshchoyi osvity Velykobrytaniyi v kintsy XX - na pochatku XXI stolittya*. [Reforming the UK Higher Education System at the End of XX - Early XXI Century]. Luhans.
4. Prokopchuk, O. I. (2016). *Profesiynna pidhotovka fakhivtsiv doshkil'noyi osvity u Velykiy Brytaniyi*. [Professional Training of Preschool Education Specialists in the United Kingdom]. Kirovohrad.
5. *Osnovy ekonomichnoyi teorii* (2006). [Fundamentals of economic theory].
6. *Retrospektyvy razvytiya soderzhaniya doshkol'noho obrazovannya Anhlyy v ystorycheskyi peryod*. [Retrospectives of the development of preschool education in England in the historical period].
7. *Porivnyal'na pedahohika: zdobutky dvokhsotlit'noho rozvytku ta suchasni problemy*. [Comparative pedagogy: achievements of two hundred years of development and modern problems].

ВІДОМОСТІ ПРО АВТОРА

ІВАНОВА Вікторія Вікторівна – кандидат психологічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної освіти Мукачівського державного університету

Наукові інтереси: підготовка фахівців дошкільної освіти у Сполученому Королівстві Великої Британії та Північної Ірландії.

INFORMATION ABOUT THE AUTHOR

IVANOVA Viktoria Viktorivna – Candidate of Psychological Sciences, Associate Professor of the Theory and Methods of Pre-school Education of Mukachevo State University.

Circle of scientific interests: Training of preschool education professionals in the United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland.

Стаття надійшла до редакції 14.01.2020 р.